

Частина 1

ФІНАНСИ ТА ОБЛІК В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА БЕЗПЕКОВИХ РИЗИКІВ

збірник матеріалів

**Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів і молодих вчених**

**Тернопіль
2025**

УДК 336:657:364(477)
ISBN 978-966-654-798-2

**Всеукраїнська науково-практична конференція
студентів і молодих вчених**

**«ФІНАНСИ ТА ОБЛІК В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
ТА БЕЗПЕКОВИХ РИЗИКІВ»**

м. Тернопіль, 27 травня 2025 р.

ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Андрій КІЗИМА, декан факультету фінансів та обліку ЗУНУ, к.е.н., доцент

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Володимир ГОРИН, заступник голови, д.е.н., проф., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія;

Зоряна ЛОБОДИНА, д.е.н., проф., професор кафедри фінансів ім. С. І. Юрія;

Володимир МУРАВСЬКИЙ, д.е.н., проф., професор кафедри обліку і оподаткування;

Наталія ЗАРУДНА, к.е.н., доц., доцент кафедри обліку і оподаткування;

Галина КУЛИНА, к.е.н., доц., доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу;

Ірина ОМЕЦІНСЬКА, к.е.н., доц., доцент кафедри обліку і оподаткування;

Світлана САВЧУК, к.е.н., доц., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія;

Ірина ФЕДОРОВИЧ, к.е.н., доц., доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу;

Марія ШЕСТЕРНЯК, к.е.н., доц., доцент кафедри фінансового контролю та аудиту.

Розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні

Вченої ради факультету фінансів та обліку ЗУНУ

(протокол № 7 від 26 травня 2025 р.).

Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків: збірн. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. студ. і молод. вчених (м. Тернопіль, 27 трав. 2025 р.). Ч. 1. Тернопіль: ЗУНУ, 2025. 639 с.

Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Фінанси та облік в умовах глобальної невизначеності та безпекових ризиків» об'єднує результати досліджень вітчизняних науковців, здобувачів вищої освіти та практиків, присвячені актуальним проблемам розвитку фінансів та обліку. У виданні розглянуті теоретичні та прикладні аспекти функціонування публічних фінансів, розвитку фінансової грамотності населення, трансформації обліково-аудиторської діяльності, сучасного стану та тенденцій розвитку фондового, банківського і страхового ринків. Окрему увагу приділено питанням соціального забезпечення в умовах соціально-економічної нестабільності. Матеріали збірника можуть бути корисними для науковців, викладачів, студентів економічних спеціальностей, фахівців у сфері фінансів, обліку та публічного управління.

За редакцію, зміст і достовірність даних, а також встановлення фактів плагіату матеріалів, розміщених у збірнику конференції, відповідальність несуть автори та наукові керівники.

© ЗУНУ, 2025

Олена Петрушка

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Андрій Івасечко

студент гр. ПОФГм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ПОДАТКОВЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ КУЛЬТУРИ ГРОМАДЯН

Питання податкових консультацій у системі формування податкової культури є одним із ключових інструментів забезпечення належного рівня податкової обізнаності, підвищення довіри платників до податкових органів та запобігання порушенням податкового законодавства. Податкова консультація – це офіційне роз'яснення контролюючого органу щодо застосування норм податкового законодавства в конкретній ситуації або у зв'язку з окремим податковим питанням. В Україні консультації можуть бути:

- індивідуальні (надаються одному платнику у відповідь на його запит);
- узагальнюючі (публікуються для всіх платників і стосуються широкого кола податкових питань).

Податкові консультації виступають формою превентивного регулювання – платник заздалегідь отримує офіційну позицію держави і таким чином уникає можливих порушень.

Податкові консультації мають значний вплив на формування податкової культури, зокрема:

- підвищення правової обізнаності платників податків щодо своїх обов'язків та прав;
- зменшення правових ризиків при здійсненні господарської діяльності;
- формування довіри до податкових органів як до відкритого та прогнозованого партнера;
- сприяння добровільному виконанню податкових зобов'язань [4].

Таким чином, консультації стають інструментом зміцнення податкової дисципліни та розвитку податкової культури платників податків та органів публічної влади.

Процес організації консультаційної роботи контролюється законодавством, зокрема Податковим кодексом України. Основними етапами організації консультування є:

1. Подання звернення платником:
 - у письмовій або електронній формі;
 - з чітким описом ситуації та запитом щодо застосування певних норм податкового законодавства.
2. Реєстрація та обробка звернення у відповідному контролюючому органі (ДПС України або її територіальних підрозділах).

3. Підготовка проєкту консультації структурним підрозділом ДПС, залучення експертів при необхідності.

4. Юридичний та адміністративний контроль – перевірка на відповідність нормам законодавства, погодження консультації.

5. Надання відповіді платнику податків у встановлений строк (до 25 календарних днів).

6. Опублікування (у разі узагальнюючих консультацій) на офіційному сайті ДПС.

Механізм надання податкових консультацій передбачає чітке його регламентування на всіх рівнях, зокрема щодо визначення: нормативної бази – Податковий кодекс України, підзаконні нормативні акти; інституційної структури – Державна податкова служба, її підрозділи з юридичних питань, методичного забезпечення, комунікацій; технологічної підтримки – електронні сервіси ДПС, особистий кабінет платника, автоматизовані системи обробки запитів; контролю якості – внутрішні регламенти, стандарти розгляду звернень, механізми оскарження відповіді (через суд або апеляцію).

У період 2022–2024 років Державна податкова служба України активно надавала податкові консультації платникам податків, що сприяло підвищенню податкової культури та правової обізнаності громадян. Одним із прикладів є індивідуальна податкова консультація від 19 січня 2024 року №324/ПК/99-00-04-02-03, яка стосувалася порядку отримання бюджетного відшкодування з ПДВ. У цьому випадку платник податків, після судового оскарження податкового повідомлення-рішення, звернувся до ДПСУ за роз'ясненням щодо подальших дій для отримання відшкодування. ДПСУ надала детальну консультацію, вказавши на необхідність подання відповідних заяв через Електронний кабінет платника податків та дотримання встановленого порядку для повернення коштів.

Крім індивідуальних консультацій, ДПСУ активно працює з громадськістю через різні канали комунікації. У 2024 році ДПСУ також реалізувала інформаційно-роз'яснювальні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності платників податків щодо нововведень у податковому законодавстві. Наприклад, у листопаді 2024 року проводилися заходи з інформування підприємців про переваги нового закону про податки, з акцентом на дотримання вимог законодавства при здійсненні продажів у мережі Інтернет. Під час цих заходів фахівці ДПС демонстрували презентаційні матеріали та надавали роз'яснення щодо обов'язкового застосування реєстраторів розрахункових операцій при продажу товарів через Інтернет.

У Звіті про виконання Плану роботи ДПСУ на 2024 рік відмічено, що «протягом 2024 року в Реєстрі ПК (індивідуальних податкових консультацій) на веб-порталі ДПСУ опубліковано 6223 ПК» [3]. Ще одним видом податкового консультування є надання юридичними і фізичним особам інформаційно-довідкових послуг. Так, за 2024 рік «Контакт-центром ДПСУ було надано інформаційно-довідкові послуги на 1062448 звернень, прийнятих засобами електронної комунікації від фізичних та юридичних осіб з питань податкового законодавства, законодавства з питань ЄСВ тощо, з них: телефоном – 930500

звернень; електронною поштою – 5088 звернень, чатом у месенджерах – 126860 звернень» [1]. Тематику звернень фізичних та юридичних осіб до Контакт-центру ДПСУ у 2024 році представлено на рис. 1.

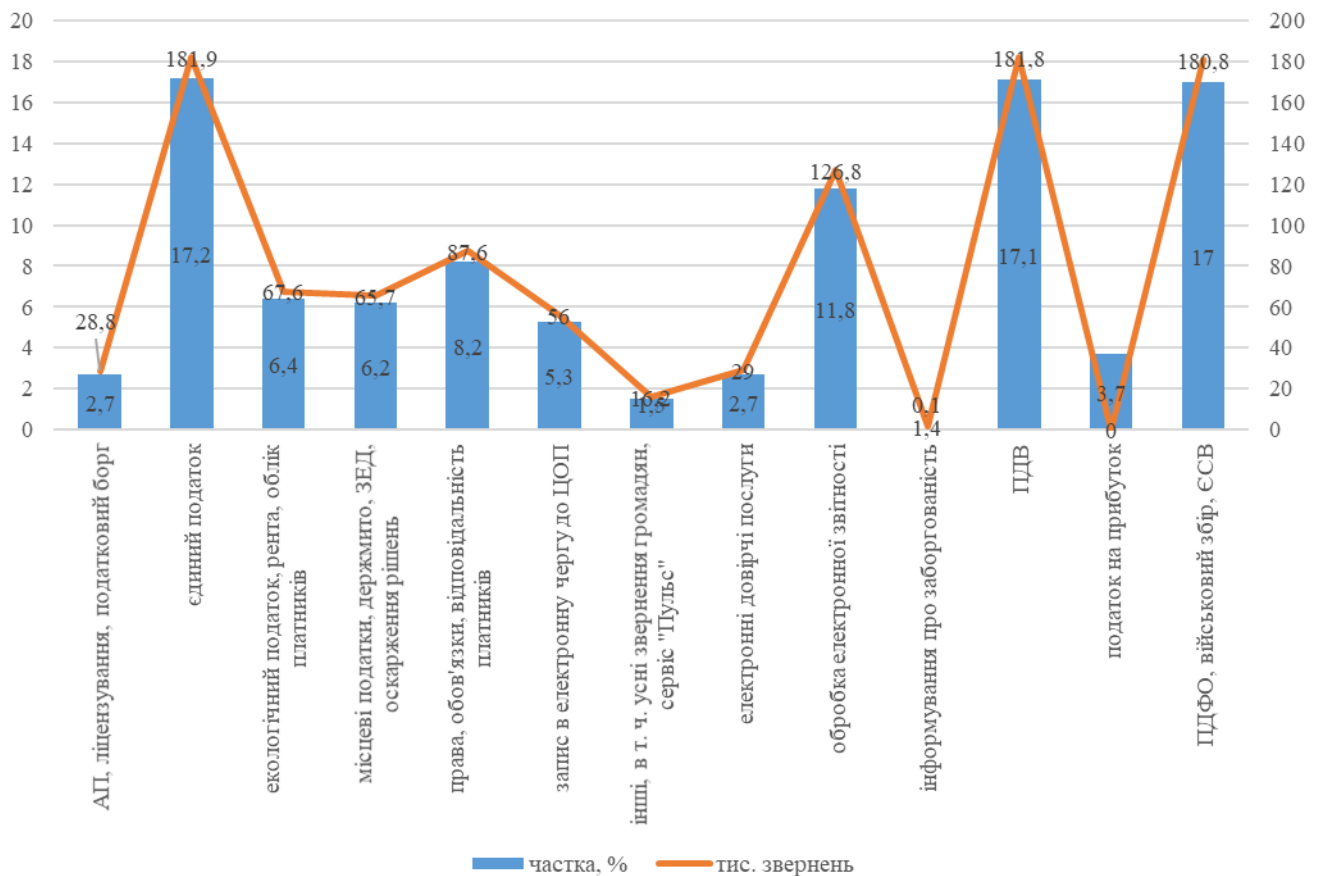

Рис. 1. Тематика звернень до Контакт – центру ДПСУ у 2024 році, кількість звернень та їх структура

Джерело: складено за даними [1]

Усього за 2024 рік до ДПСУ поступило 1062,4 тис. звернень. Серед тематики звернень до Контакт-центру ДПСУ найчастіше платники податків цікавилися питаннями щодо адміністрування ПДФО, військового збору та ЄСВ – 17% або 180,8 тис. звернень та ПДВ – 17,1% або 181,8 тис. звернень та єдиного податку – 17,2% або 181,9 тис. звернень. Популярним питанням було звернення щодо обробки електронної звітності працівниками ДПСУ, їх частка складала 11,9% або 126,8 тис. звернень [1]. Загалом, досвід ДПСУ у наданні податкових консультацій у 2022–2024 роках свідчить про прагнення податкових органів до прозорості, відкритості та ефективної комунікації з платниками податків, що є важливим чинником у формуванні високої податкової культури в Україні.

Окремим видом допомоги платникам податків та у контексті спрощення процедур з розрахунку за податковими зобов'язаннями та інформаційного забезпечення нововведень і їх поширення є електронні сервіси. У 2024 році ДПСУ продовжила активне впровадження та вдосконалення електронних сервісів для платників податків, спрямованих на спрощення взаємодії з податковими органами та підвищення рівня податкової культури. Ці ініціативи стали особливо

актуальними в умовах воєнного стану, коли дистанційний доступ до податкових послуг набув критичного значення.

Електронний кабінет платника податків залишається основним інструментом для онлайн-взаємодії з ДПСУ. У 2024 році його функціонал було розширено, зокрема, додано можливість отримання витягу щодо стану розрахунків з бюджетом та цільовими фондами за будь-який період, включаючи розрахунок пені на суму податкового боргу на день звернення платника. Також платники отримали можливість сплачувати податки через QR-код або за допомогою запропонованих платіжних систем, що значно спростило процес виконання податкових зобов'язань.

Мобільний застосунок «Моя податкова», запущений у промислову експлуатацію у вересні 2023 року, у 2024 році був оновлений та доповнений новими сервісами. Застосунок дозволяє користувачам отримувати інформацію про адресу реєстрації, об'єкти оподаткування, борги, подавати податкову декларацію про майновий стан і доходи, сплачувати податки, подавати заяви до Реєстру волонтерів та отримувати повідомлення від контролюючого органу. Доступ до деяких сервісів можливий без ідентифікації, інші вимагають використання кваліфікованого електронного підпису.

Чат-бот «InfoTAX» продовжує надавати платникам податків можливість отримувати актуальну інформацію через месенджери Telegram та Viber. Сервіс надає дані про стан розрахунків з бюджетом, реєстраційні та облікові дані, результати обробки документів, а також нагадує про необхідність подання звітності та сплати податків. Для покращення обслуговування платників податків у центрах обслуговування платників (ЦОП) було впроваджено систему електронної черги. Це дозволяє платникам заздалегідь записатися на прийом, обравши зручний час та дату, що сприяє уникненню черг та оптимізації роботи ЦОП. Крім того, ДПСУ активно розвиває інші електронні сервіси, такі як «Загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс (ЗІР)», який надає офіційну позицію ДПСУ щодо податкового законодавства, та сервіс «Пульс» для повідомлення про неправомірні дії або бездіяльність посадових осіб ДПС. Загалом, у 2024 році ДПСУ продовжила курс на цифровізацію та модернізацію податкових сервісів, що сприяє підвищенню ефективності адміністрування податків та зручності для платників [2].

У 2024 році ДПСУ продовжила активну масово-роз'яснювальну роботу серед платників податків, спрямовану на підвищення податкової обізнаності, легалізацію підприємницької діяльності та детінізацію економіки. Основні напрями цієї діяльності включали:

1. Інформаційні кампанії та виїзні заходи. Були організовані інформаційні зустрічі у торговельних центрах та на ринках міст, селищ і сіл, де органи ДПС роз'яснювали особливості застосування та використання РРО/ПРРО, а також обов'язковість дотримання вимог чинного законодавства. Результатом цієї роботи стало зростання кількості суб'єктів господарювання, які зареєстрували свою діяльність для здійснення торгівлі в Інтернеті, отримали роз'яснення з податкових нововведень, заповнення декларацій, відшкодування ПДВ, сплаті ЄСВ та

розрахунку податку на прибуток, інші норми законодавства, що сприяло поглибленні співпраці платників податків з органами ДПСУ та налагодження комунікацій між ними.

2. Виявлення порушень трудового законодавства. Протягом 2024 року ДПСУ виявила понад 11 тисяч випадків використання роботодавцями найманої праці без оформлення трудових відносин. Ці дані були передані до Державної служби з питань праці України для подальшого реагування.

3. Опрацювання запитів на публічну інформацію. У січні–жовтні 2024 року ДПСУ опрацювала 2067 запитів на отримання публічної інформації. Із загальної кількості 1 804 запити надійшли електронною поштою, 245 – поштою, 15 – особисто від запитувача, 3 – телефоном. Найбільше запитів надійшло від фізичних осіб – 1 157, від юридичних осіб – 759, від представників медіа – 146. За результатами розгляду запитів: задоволено з наданням інформації – 995, відмовлено відповідно до статті 22 Закону України №2939-VI – 657, надіслано належним розпорядникам інформації – 381.

4. Планові перевірки платників податків. На 2024 рік ДПСУ запланувала проведення понад 3200 перевірок платників податків, зокрема 2328 перевірок компаній і 914 перевірок фізичних осіб-підприємців. Найчастіше перевіряли бізнеси у сферах оптової торгівлі (22% від загальної кількості перевірок компаній), сільського господарства та мисливства (14,8%), роздрібної торгівлі (6,9%) [1].

Загалом, масово-роз'яснювальна робота ДПСУ у 2024 році охоплювала різні аспекти податкового законодавства та сприяла підвищенню податкової культури серед платників податків. Хоча система податкових консультацій та масово-роз'яснювальної роботи працює, вона стикається з рядом проблем: затягування строків надання відповідей, розмитість формулювань у відповідях, низький рівень узагальнюючих консультацій (їх менше, ніж індивідуальних, хоча вони мають більший вплив), недостатня прозорість системи для бізнесу. Напрямами покращення цього процесу є:

- автоматизація частини консультацій через чат-боти, базу типових питань;
- підвищення якості комунікацій між податковими органами та платниками;
- регулярна публікація узагальнюючих консультацій;
- посилення навчального компоненту консультацій (освітні заходи, семінари, вебінари на базі податкових роз'яснень) [5].

Система податкових консультацій є не лише сервісною функцією податкових органів, а й важливим елементом державної податкової політики. Її ефективне функціонування прямо впливає на рівень податкової культури в державі. Подальший розвиток цієї системи має базуватися на принципах доступності, прозорості, своєчасності та орієнтації на потреби платника податків.

Список використаних джерел:

1. Звіт про виконання Плану роботи Державної податкової служби України на 2024 рік. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html>

2. Мазярчук В. Публічні фінанси відбудови: прозорий бюджет та сучасні інструменти аналітики даних. URL: https://lb.ua/blog/victor_mazyarchuk/562714_publichni_finansi_vidbudovi.html
3. Національна стратегія розвитку фінансової грамотності до 2030 року. НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy-fin-literacy>
4. Сидор І. П., Віятик І. В. Фінансове консультування та його вплив на зростання суспільного добробуту населення. *Світ фінансів*. 2021. № 4. С. 88-103. DOI: 10.35774/SF2021.04.088
5. Сидор І. П., Сидор Т. І. Фінансова безпека країни через призму фінансової грамотності громадян. *Світ фінансів*. 2024. Вип. 4. С. 60-74.